

ABDULLA ORIPOVNING ALISHER NAVOIY IJODIGA MUNOSABATI

Oxbutayeva Zilola

Toshkent viloyati Zangiota tumani

43-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabi

ona tili va adabiyoti fani o'qituvchisi

O'zbek adabiyoti rivojida Alisher Navoiy merosining tutgan o'rni beqiyosdir. "Turkiy adabiyot otasi" deya e'tirof etilgan Navoiy ijodi nafaqat o'z davrining, balki bugungi zamonning ham ma'naviy xazinasini sanaladi. Uning asarlarida insonparvarlik g'oyalari, ma'rifat va axloqiy komillik, vatan va millat tuyg'ulari yuksak badiiy darajada ifodalangan. Bu meros keyingi davr adabiyoti taraqqiyoti uchun ham boy manba bo'lib xizmat qilgan. Ayniqsa, XX asr o'zbek adabiyotining yirik vakillaridan biri bo'lgan Abdulla Oripov ijodida Navoiyga bo'lgan hurmat, ehtirom va ijodiy munosabat alohida ko'zga tashlanadi.

Abdulla Oripov nafaqat shoir, balki millat ma'naviyatini yuksaltirishga xizmat qilgan ulug' ma'rifatparvar sifatida ham tanilgan. Uning asarlarida Navoiy merosiga munosabat, uni qadrlash, ulug' shoirning g'oyalariga sadoqat, yangi zamonaviy talqindagi yondashuv va davomiylik ruhi ustuvor o'rin tutadi. Abdulla Oripov o'zining ko'plab she'riy asarlari, maqolalari, esse va nutqlarida Navoiy siymosini ulug'lagan, uning ma'naviy merosini xalq qalbiga singdirishga harakat qilgan.

Mazkur tezisda Abdulla Oripovning Alisher Navoiy ijodiga bo'lgan munosabati tarixiy-adabiy manbalar, she'riy misollar, shoirning nutqlari va intervyulari asosida tahlil qilinadi. Shuningdek, unda shoirning Navoiyga ehtiromining falsafiy hamda ma'naviy ildizlari yoritilib, bu munosabat o'zbek adabiyotidagi davomiylik tamoyili nuqtayi nazaridan baholanadi.

Abdulla Oripov o'zining ko'plab chiqishlarida Alisher Navoiy haqida chuqur ehtirom bilan so'z yuritgan. U Navoiyni nafaqat she'riyat sultoni, balki milliy tafakkurimizni shakllantirgan ulug' davlat va xalq arbobi sifatida qadrlaydi.

Shoirning fikricha, Navoiy tuyg'ular va fikrlarni faqat badiiy yuksaklikda emas, balki milliy o'zlikni anglash ruhida tarannum etgan buyuk siymo sanaladi. U shunday deydi:

“Navoiy – bizning milliy iftixorimiz. Uning asarlari qanchalik o'qilsa, xalqimizning ma'naviyati shunchalik yuksaladi.”[1]

Oripov ijodida Navoiy timsoli millatning bebaho ma'naviy boyligi sifatida gavdalanadi. Shoir Navoiy merosini har bir o'zbekning qalbiga singishi kerak bo'lgan ruhiy qudrat, ruhiyatni tozalovchi ma'naviy kuch deb biladi. Shu sababli ham u Navoiyni faqat tarixiy shaxs sifatida emas, balki bugungi kunda ham dolzarbligini yo'qotmagan g'oya va tamoyillar egasi sifatida talqin qiladi.

Abdulla Oripovning Navoiy haqidagi qarashlari shunchaki adabiy baho sifatida emas, balki ma'naviy pozitsiya sifatida shakllangan. Bu kurashli davrda – milliy o'zlikni unutish xavfi kuchaygan yillarda Navoiy merosini tiklash, uni asrab-avaylash va xalq ongida qayta yuksaltirishda Abdulla Oripov ulkan xizmat ko'rsatgan ijodkorlardan biridir.

Shoirning quyidagi satrlari ham uning Navoiyga bo'lgan qalbdan chiqqan ehtirosini namoyon etadi:

Ul zotning siymosi oldida bosh egib,
Topganman she'riyat darsini men bir-bir.
Navoiy, siz qoldirgan bu muqaddas yo'l,
Millatni ma'rifat sari yetaklar, buyuk pir.[2]

Bu misralarda Oripov Navoiy shaxsini ustoz sifatida talqin qiladi va o'zini ham shu ulug' an'ananing davomchisi deb bilishini ifoda etadi.

Abdulla Oripov ijodi o'zbek she'riyatida milliylik ruhini yuksak darajada aks ettirganligi bilan ajralib turadi. Bu jihat uning Alisher Navoiy merosiga munosabatida ham yaqqol namoyon bo'ladi. Oripov nazarida milliy adabiyotning asosiy maqsadi – xalq qalbida vatanparvarlik, ma'naviy barkamollik va milliy g'ururni uyg'otishdir. Aynan shu g'oyalar Alisher Navoiy asarlarining ham bosh g'oyaviy yo'nalishidir. Shu bois Abdulla Oripov o'zini Navoiy an'anasining davomchisi, uning ma'naviy merosiga xizmat qiluvchi shoir sifatida his qiladi.

Oripov uchun Navoiy shunchaki mutafakkir emas, balki milliy ruhning ramzidir. U shoir haqida soʻz yuritir ekan, uni nafaqat “buyuk shoir”, balki “xalqning ma’naviy ustuni”, “milliy gʻurur timsoli” sifatida ulugʻlaydi. Ayniqsa, Abdulla Oripovning mashhur “Navoiyga” deb atalgan she’ri bunga yorqin misoldir. Shoir bu she’rda Navoiyni ma’naviy yoʻl koʻrsatuvchi nur, haqiqiy she’riyat maktabining piri sifatida talqin qiladi.

Sizning nomingizdir xalqim sha’ni, or,
Sizdek siymolar bor – millatga gʻurur.
Ajdodlar zabt etgan shu ulkan diyor,
Sizdan taralgan nur bilan togʻu toshdur.[4]

Bu satrlar shundan dalolat beradiki, Oripov uchun Navoiy shunchaki tarixiy shaxs emas, balki abadiy ruhiy kuch, ma’naviy yuksaklik timsolidir. U Navoiy ijodini oʻzbek xalqining ma’naviy qadriyatlari bilan birlashtiradi.

Shuningdek, Oripovning asarlarida millat taqdiri, tarixiy xotira, ma’naviy meros, til qadri, adolat gʻoyalari ham Navoiyga xos ideallar bilan uygʻunlashadi. Chunki u koʻp bora qayd etganidek: “Navoiydan boshlanadi bizning milliy adabiyotimizning quyoshi.” Shu bois Abdulla Oripov ijodida Navoiy merosi davomiylilik va yangilanish tamoyillarida qayta talqin etiladi.

Xulosa qilib aytganda, Abdulla Oripovning Alisher Navoiy ijodiga boʻlgan munosabati yuksak ma’naviy ehtirom, ustozga sadoqat va milliy qadriyatlarga sodiqlik tamoyillariga asoslanadi. Shoir Navoiy siymosini nafaqat adabiy daholar timsolida, balki millat gʻururi sifatida talqin etgan. Uning Navoiy haqidagi fikrlari adabiyotimiz davomiyligini tasdiqlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

1. Oripov A. Saylanma. – Toshkent: Gʻafur Gʻulom nashriyoti, 2016. – 2-jild. – 145–147-betlar.
2. Oripov A. Hayrat – bu hayot. – Toshkent: Sharq nashriyot-matbaa konserni, 2001. – 52–55-betlar.
3. Navoiy A. Mukammal asarlar toʻplami. – Toshkent: Fan, 1988. – 1-jild. – 25–27-betlar.
4. Yoʻldoshev Q. Adabiyot va ma’naviyat. – Toshkent: Ma’naviyat, 2002. – 89–92-betlar.